کوردستان و ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورە

12-11-2019

نووسەرەکان

ناوەندی لێکۆڵینەوەی ڕووداو

کورتە : ئێستا من لەوباوەڕەدام کە پێویستە سەرنجبدەین و لە مانای ئۆراسیا تێبگەین. هەروەها پێویستدەکات مۆدێلی ئۆراسیا بۆ کوردستان بگونجێنین. پێویستە قسەبکەین لەسەر یەکخستنی نەتەوەی کورد وەك کۆمەڵەیەکی یەکگرتووی مێژوویی و ئەو کۆمەڵەیە بەشداربکەین لە دروستکردنی پڕۆژەی ئۆراسیادا

ئەلیکساندەر دووگین سیاسەتزانی رووسی لە بابەتێکدا کە تایبەت بۆ ناوەندی لێکۆلینەوەی رووداو نووسیبووی جەخت لە پێویستیی داننانی دنیا بە ناسنامەی نەتەوەیی کورد دەکات و و کورد لەو گرووپانانە جیا دەکاتەوە کە خۆی دەستەواژەی گەلیان بۆ بەکاردێنێت. باسی ئەوەش دەکات کە کوردەکان هەقی خۆیانە نەتەوەی خۆیان پێکەوە بنێن و ئەمەش ئاماژەیەکە بۆ دامەزراندنی دەوڵەتیکی کوردی کە ئەو پێیوایە دەبێ گەوهەرەکەی کولتووری کوردانی ئێزدی بیت. دووگین تیرۆر بە گەورەترین دوژمنی کورد دەزانێت بەلام لەمدواییانەدا دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە چاوپێکەوتنەکانیدا لەگەڵ تەلەفزیۆنەکانی تروکیا بەکاردەهێنێت. مرۆڤ ئاسانتر لە کەسێکی وەك وەك تێرزا مەی تێدەگات کە لە بەر بەرژەوەندی بۆ یەکەمجار دەستەواژەی تیرۆری کوردی لە ئاستی نێودەوڵەتیدا داهێنا. بەڵام ئەمە بۆ کەسێکی وەك دووگین پرسیاری زیاتر هەڵدەگرێت. ئەم بابەتەی بەردەستتان پێشتر بڵاوکراوەتەوە بەڵام لەبەر ئەوەی یارمەتیدەرمان دەبێت هەتا بزانین پاشخانی هەڵوێستەکەی ئێستای دووگین لەسەر بنەمایەکی سیاسی ـ بەرژەوەندییە یان لەسەرچاوەیەکی فیکرییەوە هاتووە، جاریکی دیکە بلاوی دەکەینەوە.

ئەلیکساندەر گێلیڤیچ دووگین زانای سیاسی رووسی و راوێژکاری ڤلادیمیرپۆتن سەرۆکی روسیا

لە سەرەتادا ئەوەی پێویستە گرنگی پێبدەین و لێوردبینەوە ناسنامەی کوردانە. لە جیهانی ئەمڕۆدا کۆمەڵە مۆدیلێکی ئاڵۆز بۆ پێناسەکردنی جیاوازی نێوان چەمکی نەتەوە و گەل هەیە. گەل چەمکێکی سیاسییە، بەاڵم نەتەوە مێژوویە. هەموو نەتەوەیەك نابێ بە گەل، هەروەك چۆن هەموو گەلێك لە نەتەوەیەکی تایبەت پێکنایێت. بۆ منوونە لە بەلجیکا، چەندین نەتەوەی جیاوازی وەك فالمینگس و وەڵێنس دەژین کە هەریەکێکیان نوێنەرایەتی کۆمەڵە ئەتنۆسێکی جیاواز دەکەن و بەیەکەوە گەلی بەلجیکایان پێکهێناوە، بەاڵم قەوارەیەکی سیاسی لەنێو واڵتێکدا کۆی کردوونەتەوە. کوردیش هەن و گومان لە نەتەوە بوونیان ناکرێت. زۆر گرنگە ئەوە بزانین کە لە بیرۆکەی کولتووری پێکەوەبووندا، بێگوێدانە ئەوەی کە ئایا لە تورکیا، سووریا، عێراق یان لە ئێران دەژین، ئەوان وەك پێکهاتەیەکی تەبا و یەکگرتوو دەردەکەون.

هەروەها، دووپاتیدەکەمەوە کە گومان لە نەتەوەبووونی کورد نییە و لەو چوارچێوەیەشدا پێویستە هەموو ئەو دەوڵەتانەی کە کوردیان تێدا دەژی، دان بە نەتەوەی کورددا بنێن. من دەمەوێ لە دیاریکردن و دەستنیشانکردنی مانای نەتەوەدا، ئەو چەمکەی کە خۆم لە پەرتووکەکامندا بەکارم هێناوە، باسبکەم. نەتەوە کۆمەڵە خەڵکێکن کە قەدەرێکی مێژوویی بەیەکەوە کۆی کردوونەتەوە و یەکیانگرتووە. یەکبوونی رەگی ئەتنۆسی یاخود هاوئاینی گەالن ناکاتە نەتەوە، بەاڵم قەدەر دەیانکاتە نەتەوە. بە دڵنیاییەوە، 21 زمان و کولتوور لەوبارەیەوە رۆڵێکی گرنگ دەگێڕن، بەاڵم مێژوو لەالی خۆی هەموو شتەکان دادەپۆشێت. خەڵك لەبەر هۆکارێکی مێژوویی بە زمانێك قسە دەکەن و زمانێکیر بەکار ناهێنن. بەدڵنیاییەوە کورد نەتەوەن، پێکەوە گرێدراوی چارەنووسێکی مێژوویی،کولتووری و زمانیی هاوبەشن. لە پێکهاتەی ناسنامەی کوردیدا من هەستم بە شتێکی سەرنجڕاکێش کرد: ئەویش ئەوەیە کە ئێزدییەکان زۆر بە قوڵی هەست بە ناسنامەی کوردی خۆیان دەکەن و کاری لەسەر دەکەن. ئێزدییەکان لەنێو کورددا کەمینەن، بەاڵم ئەوان پێناسە یاخود نوێنەرایەتی دڵ و شێوازی نەتەوەی کورد دەکەن. ئێزدییەکان بە تەنیا بریتی نین لە چاالکترین کورد، بەڵکو هەموو ئەو کوردانەی دیکەش کە هەوڵی بە دەستهێنانی ناسنامەی تەواویی کوردی و تایبەمتەندییە رەسەنەکانی خۆیان دەدەن بەهەمان شێوە سەیردەکرێن . من حەزدەکەم سەرنج بدەمە نادادپەروەری شوێنکەوتووانی گرووپە ئایینییە جیاوازەکانی نێو کوردان بۆ الی سەنتەری ناسنامەی کوردی . بە بڕوای من ئێزدییەکان گەوهەری ناسنامەی کوردین. چونکە ئەوان جێبەجێکار و پارێزەری ئەو شتەن کە دەتوانرێت بە "رەمزی کوردی" ناوبرنێت . ئایینی ئیسام شوێنکەوتووانی خۆی لە رسووشت و گەوهەری کوردەواری دوورخستووەتەوە و زیاتر و ئاسانرت ئاوێتەی کۆمەڵگەکانی دیکەی کردووە. بەگوێرەی بیروباوەڕێك، کورد مێژوویەکی یەکگرتوویان هەیە. لە هەمانکاتدا نیشانیانداوە کە خەڵکێك دەتوانێ بەبێ دەوڵەتیش هەبن یان بەشێك نەبن لەو گەلەی کە ماوەی سەدان ساڵیشە لەنێویدا دەژین. گەل ـ تێگەیشتنێکی سیاسی سەردەمیی نوێیە.

پێکهاتەی دەوڵەتی نەتەوەیی لە ئەوروپا بووە شێوازێکی تایبەتی سیاسی و ئەوەش تەنیا لە سەردەمی ریفۆرمی سەدەی شانزدەیەمدا سەریهەڵدا. کاتێك دەوڵەتی فرەنەتەوەیی لە ئەورووپا دروستبوون، ئەوان بیرۆکەی نەتەوەیان رەتکردەوە. لەجیاتی ئەوەش گەلیان وەك کۆمەڵگەیەك پێناسە دەکرد کە تێیدا هاووالتیبوون گرنگە نەك نەتەوە. هەموو نیشانەکانی دیکەی داوونەریتی نەتەوەی زۆرینەش بەسەر ئەوانیدیکەشدا رەنگیدایەوە. ئەگەر لەنێو داوونەریتی خێڵەکی کۆمەڵگەکاندا خەڵك بەو زمانەی کە دەیانەوێ قسەدەکەن، ئەوە لەنێو میللەتدا یاخود گەلدا دەبێ بەو زمانە قسەبکەن کە دەستنیشانکراوە یاخود لەنێو کۆمەڵگەدا زمانی زۆرینەیە. یەك مۆدیلیی بۆ هەموو 22 کۆمەڵگە بەدەردەکەوێت. لەوکاتەدا بەشێوەیەکی ئاسایی لە هەموو زیاتر جیاوازییەکە لە نەریتدا دەردەکەوێت . لەبەرئەوە، سیاسەتی نەتەوەیی وەك دیاردەیەکی بوورژوازی دەردەکەوێت. پرسی کورد ئێستا پرسێکی واقعییە و هەیە. ئێستا کورد لەپێناو دەستەبەرکردنی مافەکانی و بۆ دروستکردنی کیانێك لە هەوڵی وەرگرتنی ئەزموونی نەتەوەکانی دیکەی وەك واڵتانی عەرەبی

یان تورکیا دایە.

هەروەها لە هەوڵی بەرزکردنەوەی دەنگی دامەزراندنی دەوڵەتی نیشتیامنیدایە. واتە دەیانەوێت لە واڵتێکی نەتەوەییەوە ببنە فرەنەتەوەیی. هەر ئەو هەنگاوەش کێشەیەکی گەورەی لەگەڵ گەالنی تورکیا، سووریا، ئێران و عێراق بۆ دروستکردووە. لە راستیدا ئەگەر ئێمە بەوردی تەماشای بوونی دەوڵەتانی نەتەوەیی سووریا و تورکیا و ئێران و عێراق بکەین، دەزانین کە ئەوانیش دێزاینێکی دەسکردن. لەکاتی خۆیدا ئەو شوێنانە بەشێك لە ئیمپراتۆریەتی ئاشووری و سۆمەری و فارسی و عوسانییەکان بوون. دەوڵەتی نەتەوەیی،ئێستا کورتکراوە و بچووکردنەوەی شێوازی ئیمپراتۆریەتە ودروستکراوی شێوازی سەردەمی نوێیە. لەو نێوەندەدا کورد بەسەر چەندین واڵتدا دابەشکران کە لە دوای رووخانی ئیمپراتۆریەتی عوسانی هاتنەکایەوە. لەسەردەمی ئیمپراتۆریادا هەست بە هیچ کێشەیەك نەدەکرا ، بەاڵم ئەو کاتەی نەتەوەکانی دیکەی هاوسنووری ئیمپراتۆریەت دەستیان بە دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کرد، پرسی دروسبوونی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردیش هاتەئاراوە. بێگومان، ئەو بارودۆخە بووە هۆی رووبەڕووبوونەوە لەگەڵ هەموو ئەو دەوڵەتانەی کوردیان تێدا دەژیا. لەسەر ئەوە لە عێراق لە سەردەمی سەدام حوسێن دا، ئەو هەموو ئازار و دەردەسەریانە دەرکەوتن. لەگەڵ ئەوەی دەوڵەتی نەتەوەیی لە تورکیا دروستکرا، لەوێشدا پێکدادانی جیددی روویاندا. راپەڕینی پارتی کرێکارانی کوردستان دژی تورکیا دەرکەوت ، بەاڵم لە سووریا و ئێراندا نەگەیشتە ئەو ئاستە. کوردی هەرچوار پارچەکە سەردەمێك لە سەردەمەکان کاریان کردووە و پڕۆژەی دروستکردنی دەوڵەتیان هەبووە. چەند زیاتر هەوڵیانداوە و پڕۆژەکانیان کاریگەرتر و بەهێزتربووە، ئەوەندەش زیاتر لەالیەن ئەو دەوڵەتە نەتەوەییانەی کوردیان تێدا دەژی دژایەتیکراون. ئا ئەوەش هۆکاری سیاسیی کێشەی کوردە. لە راستیدا فاکتەری کوردی لە سەردەمی پۆست کۆڵۆنیالیزم و لە سەردەمی 23 کۆڵۆنیالیزمی ئینگلیزیدا گرنگییەکی وای پێنەدراوە. هەرچەندە ئینگلیزەکان لەگەڵ کورد بۆ چارەسەرکردنی هەندێك لەکێشەکانی دووبارە داڕشتنەوەی جیهان و الوازکردنی ئیمپراتۆریەتی عوسانی کاریان کردووە، بەڵلم کورد هەر بەم شێوەیە مانەوە و نەیانتوانی دەوڵەتی نەتەوەیی دروستبکەن. بەاڵم لەسەردەمی پۆست کۆڵۆنیالیزمدا، ئێستاش حەزدەکەن ئەو دەوڵەتە بۆ خۆیان دروستبکەن.

لە سەردەمی پێداچوونەوەی سیاسی بە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا، بەتایبەتی لە ماوەی پڕۆژەی دروستکردنی "رۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورە"ی ئەمریکییەکاندا کە کۆندەلیزا رایس لە ساڵی 2002 لە ئەنقەرە ئاماژەی پێکرد، پرسیاری ئەوە هاتەئاراوە کە ئایا ئەمریکییەکان هاوکاری دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی دەکەن یان نا؟ لەو ساتەوە کۆڵۆنیالیزمێکی سیاسی نوێی واڵتانی رۆژئاوا بە دیارکەوت، بەاڵم ئەمجارەیان لەجیاتی ئینگلیزەکان، ئەمریکییەکان بوون. ئەوان بڕیاریاندا نەخشەی نەتەوەیی دەوڵەتانی رۆژهەاڵتی نێوەڕاست بکێشنەوە و لەوەشدا نەخشەی دەوڵەتی کوردی بەدیارکەوت. ئەوانەی کە پشتگیری دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردیان دەکرد، ئەو الیەنانەبوون کە هاوپەیمانە راستەوخۆکانی ئەمریکا یاخود ئەو الیەنانە بوون کە ئامێری دەستی ئەو واڵتەن. تاکە دەوڵەت لە جیهاندا کە پەیامنی دەوڵەتبوونی بە کورد دا، ویالیەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بوو. ئەمریکییەکان بۆ مەبەستی خۆیان کوردیان فریودا، بەاڵم لەوەدا چ ئامانجێکیان هەبوو؟ یەکەمین جار، ئەمریکییەکان لە عێراقدا هاوکاری کوردیان کرد. سەدام حوسێن زۆر گوێڕایەڵ و هاوڕاو هاوپەیمانی ئەمریکا نەبوو. هەروەها بە هاوکاری دانیشتوانی سوونە مەزهەب سیاسەتێکی رێکخراوی تایبەتی نەتەوەیی پەیڕەودەکرد و کورد و شیعەکانی عێراق بوونە قوربانی ئەو سیستەمی بەڕێوەبردنە. ئەمریکییەکان پێویستیان بە گوشارخستنە سەر سەدام حوسێن بوو، بۆیە بەو ئەندازەیە هاوکاری کوردە جوداخواز و یاخیبووەکانی کرد تاوەکو دەست لەکاروباری عێراق وەربدەن. لەکاتی پەالماردانی ئەمریکییەکان بۆ سەر عێراق، هاوکاریکردنی کورد رۆڵێکی زۆر گرنگی لە دەستگیرکردنی سەدام حوسێن و سزادانی گێڕا. کورد لەوکاتەدا هەروەك بەشێك لە هێزەکانی ئەمریکا لە عێراق بوون. بارودۆخەکە لەگەڵ کورد لە تورکیادا بەتەواوی جیاوازتر بوو، چونکە تاوەکو ئەو ساتانەش تورکەکان هەر گوێڕایەڵی سیاسەتی ئەمریکییەکان بوون. لەبەرامبەردا، 24 کوردانی تورکیا وەك دووژمن و دژبەرێکی خۆیان تەماشای ئەمریکییەکانیان دەکرد و لەکاتی شەڕی ساردا هاوکاری یەکێتی سۆڤیەت بوون.

هەر لێرەشدا، پارتی کرێکارانی کوردستان سەریهەڵدا. بۆچی ئەو پارتە ئەو ناوەی هەیە یاخود بەو ناونیشانەوە ناونراوە؟ پێویستە ئەوە بزانرێت ئەوان هیچ پەیوەندییەکیان بەالیەنی کۆمۆنیستی و ستایلی سۆڤیەتییەوە نەبووە، تەنیا لەژێر کاریگەری لۆژیکی جیۆسیاسیدا ئەو ناوەیان لە خۆیان ناوە، چونکە نەیاندەتوانی هیچ جۆرە هاوکارییەکی دیکەی دەوڵەتان بەدەستبێنن. بەوشێوەیە پارتی کرێکارانی کوردستان دەرکەوت کە بە پشتگیری و هاوکارییەکانی سۆڤیەت، پێداگری لە ماف و ئیمتیازاتەکانی خۆیان دەکرد. بارودۆخەکە لەناکاو لەساڵی 2000 گۆڕانکاری بەسەردا هات. کاتێك تورکیا وازی لە پشتبەستن بە ئەمریکییەکان هێناو لە پاراستنی خاك و بەهێزکردنی دەوڵەتە نەتەوەیەکەیدا زیاتر گرنگی بەخۆیدا، واتە ئەو کاتانەی کەمالییەکان لە تورکیادا زیاتر خۆیان بە دوورخست و گرژییەکانی پەیوەندییەکانی نێوان رووسیا و تورکیا رەوینەوە، ئەوکاتە

دەستی ئەمریکییەکان بە کوردانی تورکیا گەیشت. لەوکاتەدا پڕۆژەی دەوڵەتی کوردستان هاتە ئاراوە. ئەوە پەیوەندی بەوەوە هەبوو کە ئەمریکاییەکان دەبوو پشتی هاوپەیامنە بچوکەکەیان بگرن کە خەو بەسەربەخۆییەوە دەبینن، بۆ ئەوەی تورکیا کۆنرۆڵ بکەن. ئەمریکاییەکان فاکتەری کوردیان بۆ دژایەتیکردن و گوشاردانان لەسەر ئەنقەرە بەکارهێنا. کاتێك کوردی سووریا و عێراق و تورکیا و ئێران وەك گوێڕایەڵێکی دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا بەدیارکەوتن، دەستی ئەمریکاییەکان بە فاکتەری کوردی گەیشت و پڕۆژەی کوردستان وەك گرنگترین ستراتیژی بەڕێوەبردنی سیاسەتی ئەو واڵتەی لێهات.کوردی سووریا ئاراستەیان بۆ الی ئەمریکایە و بەشێوەیەکی گشتی لە شەڕی ناوخۆیی سووریادا لەالیەن ئەمریکاوە هاوکاری و یارمەتییان پێدەگات. هەروەها کوردی عێراقیش بەشێوەیەکی راستەخۆ لە ژێر کۆنرتۆڵی واشننت دان. بەڕێوەبردنی کوردی تورکیاش راستەوخۆ لەالیەن دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا و تۆڕە ئەمنی و دەزگا نهێنییەکانی ئەمریکا و بەریتانیا لە ناو سوپا و دەزگا نهێنییەکانی تورکیاوەیە. مۆدیلی خۆبەڕێوەبردنی کورد ئاڵۆزە و کورد هەموویان یەك جۆرە خەڵك نین و هەڵگری یەك بۆچوون نین. ئەمریکاییەکان بەشێوەیەکی رێکخراو، هەنگاو بەهەنگاو هەرجارەو بەجۆرێك کێشەی کوردی بەرزدەکەنەوە تا چۆن بیانەوێ و پێویست بکات دژ بە ئەنقەرە بەکاری بهێنن. ئەردوغان لە ئەمریکاییەکان تێگەیشتووە و لەو 25 حساباتانەدا دەریهێناون و بەشێوەیەکیرت سیاسەت دەکات. لەبەر ئەوە دەتوانین پێشبینی بکەین کە کورد لە سیاسەت و هەروەها لە بواری تیرۆریشدا بەشێوەیەکی ئەکتیفر بەکاردەهێرنێن. پاش هەڵوەشاندنەوەی یەکێتی سۆڤیەت، پارتی کرێکارانی کوردستان بە هۆکاری ئەوەی سیاسەتی دژایەتیکردنی تورکیا پەیڕەو دەکات، تاکو دێت زیاتر جێگای بایەخی ئەمریکا دەبێت.

رووسیا هیچ پاساوێکی پراکتیکی نییە بۆ ئەوەی کورد بۆ دەستخستنە ناوکاربازی ناوخۆی تورکیا بەکاربهێنیت بەاڵم بە پێچەوانەوە ئەمریکا ئەنگیزەی زۆری هەیە. ئێستا ئێمە لەنێو ئەو پالنە جیهانییە کوردییە داین کە کورد بریتین لە نەتەوە و بە دڵنیاییەوە لە قۆناخی ئیستادا لەبەر ئەو هۆکارانەی خوارەوە ئەمریکاییەکان لە هەوڵی ئەوەدان بیرۆکەی دەوڵەتی کوردستان وەك ئامڕازێك بۆ حەز و ویستەکانی خۆیان بەکاربێنن: یەکەم: لە بواری ئابووریدا خاکی کوردانی عێراق دۆڵەمەندە بە نەوت. دووەم: سەرچاوە سەرەکییەکانی ئاوی هەموو عێراق دەکەونە ناوچە کوردییەکانەوە . لەبەرئەوە بەدڵنیاییەوە کورد دەتوانن زۆر بەجیددی ئیدارەی کاروباری رسووشتی و تانانەت ئیدارەی جوگرافیای سیاسی ناوچەکەش بکەن. بەوشێوەیە کورد ئەمڕۆ بوونەتە جێگەی سەرنجێکی زۆری یارییە جیۆسیاسییەکان لە ناوچەکەدا و بەگشتی کورد دوو هەڵبژاردەی جیۆسیاسی لەپێشە: یەکەم: دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کە بۆ ئەوە دەتوانن پشت بە هاوکاری و پشتگیرییەکانی ئەمریکا ببەسن کە لەم پرۆسەیەدا دەبیرنێت. ئەمریکا دەیەوێت زۆرترین بەرژەوەندی ستراتیژی بەدەستبێنێ و دژی ئەسەد ئاراستەیان بکات یان بۆ کۆنرتۆڵکردنی ئەردۆغان و دروستکردنی کێشە بۆ ئێران وکۆنرتۆڵکردنی عێراق بەکاریانبێنێت. هەر لەبەرئەو هۆکارەشە ئێستا هەندێك لە الیەنگرانی دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی نایانەوێت وەك داردەست و رێگەی بەدیهاتنی ئارەزووەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا بن. ئەوەش بە دڵی کوردە ئێزدییەکانە کە زۆر لە ئەوروپا ئەکتیڤن و کەمر لە ئەمریکا چاالکن. دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا لەرێگەی پۆزشی ماقووڵ، ناسنامەی ئێزدییە رەسەنەکانیان لەنێو کورداندا بەرزکردووەتەوە تاوەکو ئامانجەکانی خۆیان بەدیبێنن.

لەڕاستیدا، پڕۆژەی دروستکردنی دەوڵەتێکی نەتەوەیی کوردی لە بنچینەدا دەوڵەتێکی ئێزدییە. هەرچەندە ئێستا ئێزدییەکان ئایینێکی کەمینەن و لەنێو جیهانی ئیسالمیدا خاوەنی ئایینێکی نامۆن، بەاڵم خاوەنی مێژوو و ئایدیۆلۆژیا 26 و تەنانەت پەیوەندییەکی رۆحی و دەروونین لەگەڵ ئیرسائیل و ئامرازێکی دیکەی سیاسی ئەمریکییەکان لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست پێکدێنن. هەبوونی پەیوەندییەکی راستەوخۆ لەگەڵ دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکاو بەریتانیا و بەرپرسانی دەزگا ئەمنییەکانی ئیرسائیل، الیەنگرانی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردستان دەکاتە رێبەری ستراتیژی گەورەی جیۆسیاسی ئەتڵەسی و لەو هەلومەرجانەشدا کوردستان وەك بەشێك لە پڕۆژەی ئەتڵەسی دەردەکەوێت. دووەم: ئاراستەی دووەم پەسندکردنی ناسنامەی کوردییە بە دەستەبەرکردنی مافی ئۆتۆنۆمی بە بێئەوەی دەوڵەتی نەتەوەیی دامبەزرێنێت. ئەوەش زۆر زیاتر ئاشتیانەترە و مولتیپاڵنیرە بۆ هاووالتیانی کورد. لێرەدا جیاوازییەکی گەورە و دژبەیەك لە رادیکالییەکانەوە تاوەکو میانڕۆیەکان هەیە. زۆری بیروڕای جیاوازی سیاسی و ئایدیۆلۆژی و بزووتنەوەی ئایینی و رێکخراوەیی سەلەفییەکان کە بەشێکی فراوانی کورد پێکدێنن و دەتوانین وەك میانڕۆیەکان ناویان بنێین، ئامێری دەستی دەزگا ئەمنییەکانی ئەمریکا نین. ئەو کوردانە دەتوانن لەنێو پڕۆژەی دووبارە بنیاتنانەوەی تەرازووی هێزی ئۆراسیا لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستدا شوێنی خۆیان ببینەوە. ئەوان دەتوانن وەفادار بن بۆ منوونە بۆالی هاوکۆلکەی تورکە کەمالییەکان کە لە داهاتوودا دروستدەکرێت ، ئەگەر تورکیا پشت لە ناتۆ بکات لە رووسیا نزیك ببێتەوە. کەواتە لە چوارچێوەی مۆدیلی ئۆراسیادا، هەموو نەتەوەکان، بەبێ جیاوازی ئەوەی کە دەوڵەتیان هەیە یان نا، لەنێو چوارچێوەیەکی تایبەتی پارێزراودا بەدیاردەکەون. چونکە رووسیا خۆی ئیمپراتۆرییە. لەنێو ئێمەدا زۆر کەمینەی نەتەوەیی دەژین.

هەروەها ئۆراسیاییەکی زلهێزیر فرەئەتنیك دەبێت. لەبەرئەوە پاراستنی ئەو گرووپە ئەتنۆسانە یان ئەو نەتەوانەی کە دەکەونە چوارچێوەی پڕۆژەی ئۆراسیا، لە کۆتاییدا بۆ ئەوان ئەولەویەتی دەبێت. لێرەدا دەتوانین چارەسەری زۆربەی کێشە کولتووری و شارستانی و ئایینی و ئەتنۆسییەکانیش بکەین، ئەگەر لە بەرەی ئۆراسیادا بن. بەدڵنیاییەوە ئەو بیرۆکەیە پێویستی بە چەند تەنازولێکی دیاریکراوە لەالیەنی سیاسیەتی تورکییەوە کە بەتەواوی کردە و هەنگاوی جیددی بن. گوتارەکان ئێستا بەو ئاراستەیەن کە هیچ کاتێك نابێ ناسنامەی نەتەوەی کورد الوازبکرێت. پێویستە هاوکاری بەهێزکردنی ناسنامەی نەتەوەیی کوردی بکرێت، بەاڵم دەبێ تەواو لە توندڕەوی دامباڵریت و لە پڕۆژەی ئەتڵەسی ئەمریکییەکان بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی دووربخرێتەوە. لەپێش نەتەوەی کورد، پڕۆژە 27 و ئاراستەی ئۆراسیا هەیە. ئەوە مانای رەتکردنەوەی داردەستبوونی ئەمریکییەکانە. هەروەها جەختنەکردنەوە لەسەر دامەزراندنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی کە لەژێر چاودێری ئەمریکییەکان بێت و ئاراستەکەی زیاتر دژایەتیکردنی ئۆراسیا یان هێزە تەقلیدییەکان وەك سووریا و تورکیای کەمالی و ئێرانی تەقلیدی و بەدڵنیاییشەوە عێراقی لێك هەڵوەشاوەش بێت. کوردانی عێراق پێویستیان بە پاراستنێکی جیددییە کە ئەمریکییەکان ناتوانن بۆیانی دابین بکەن. ئەو رێگەیە تەنیا کێشەیان لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە بۆ دروستدەکات. لەوکاتەدا لە چوارچێوەی سیاسەتی ئۆراسیادا، تەواوی هێزە هەرێمییەکانی تورکیاو ئێران و سووریا لەگەڵ رووسیادا، وەك گرنگترین هاوپەیامنی ئەو ئۆراسیا رێکخراوە، دەتوانن ئەو بەرپرسیاریەی دابینکردنی ئازادی و سەربەخۆیی کوردستانی عێراق بخەنە سەرشانی خۆیان. بێگومان کورد کە بێنە سەر رێگەی ئۆراسیا و لە چوارچێوەی فرەجەمسەری جیهانەوە بەرگری لە ناسنامەی خۆیان دەکەن، هەموو شانسێکیان هەیە بۆ ئەوەی بە ئاشتیانە بگەنە تەواوی ئامانجە مێژووییەکانیان. بە رێگەیەکی ئارام، دەتوانین منوونەی چیچان بێنینەوە کە لە رێگەی راپەڕینە راستەوخۆکانەوە دژی رووسیا هیچ شتێکیان بەدەستنەهێنا، بەاڵم لەرێگەی نەرموونیانی و سیاسەت هەموو شتێکیان بەدەستهێنا. چیچان ئێستا یەکێکە لە هەرێمە هەرە پێشکەوتووە ئۆرجیناڵییەکانی رووسیا. ئەگەر کورد بێنە بەرەی ئۆراسیاوە، ئەوا هەموو ئەو شتانە بەدەستدێنن.

فاکتەری کۆتایی کە پێویستە گرنگی پێبدەین و لێوردبینەوە، ئەو هێزەیە کە لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورە بەدەرکەوت و کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر ژیان و چارەنووسی کورد هەبوو، ئەویش دەوڵەتی ئیسامییە کە لە ئیسامییە سوننە توندڕەوە وەهابییەکان و سەلەفییەکان پێکدێن. سعودیە و قەتەریش وەك دوو هێز لە پشتیەوەن بۆ ئاراستەکردنی ئەو بزووتنەوەیە. ئەوانە هیزێکی دیکەی دەرەکین کە هەڕەشەیەکی ترسناك بۆ سەر ژیانی کوردانی سووریا و عێراق و تورکیا دروستدەکەن. لەگەڵ ئەوەشدا ئەوانە ئامێریکی دیکەی سیاسین بەدەست ئەمریکاوە بۆ ئەوەی باالنسی هێز لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست تێکبدەن. عەرەبە توندڕەوە سوونەکان هەڕەشەیەکی دیکەی تیرۆریستیان پێکدێنن، چونکە هەر ئەوانە بەرپرسیاری راستەوخۆی جینۆسایدی کوردانن. ئەوانە هێرشدەکەنە سەر هێزەکانی تورکیا، ئەوانە لە هەوڵی ئەودان رژێمی بەشار ئەسەدی عەملانی بڕووخێنن و لەدژی رووسیا دەجەنگن. 28 ئا لێرەدا خاڵیکی زۆر گرنگ بەدەردەکەوێت: رەنگە ئەمڕۆ بۆ کورد، دەوڵەتی ئیسامی)داعش(ترسناکرتین هەڕەشە بێت ، بەاڵم هەڕەشەی دیکەش هەیە. نە ئەسەد، نە ئەنقەرە، نە ئێرانیش کە نەرمە بۆ کوردانی ئێران، هەروەها نە هاوپەیامنی کوردی ـ شیعی لە عێراقدا کە هەموو ئەو رێکخراوانە یان دڵسۆزبوون بۆ کورد، یان هەندێك رەخنە و گازندەیان لێیان هەیە، بەاڵم هەڕەشە نین بۆ کورد. بەڵکو ئیسامییە تیرۆریستە عەرەبە سوننی و وەهابییەکان بوونەتە هەڕەشە بۆ سەر کورد. ئەوانە جینۆسایدیان بەسەر کورد، بەتایبەت بەسەر گەوهەر و دڵی کوردان کە ئێزدین هێنا. لە پشت دەوڵەتی ئیسامی و لە پشت دەوڵەتی نەتەوەی کوردی یەك هێز راوەستاوە ئەویش ئەمریکایە. هەردوو ئاراستەکەش، پاشاوەی بەجێاوی پالنی پڕۆژەی رۆژهەاڵتی نێوەڕاستی گەورەن ، کە لەئەنجامدا عێراقی بەسەریەکدا وێرانکرد و لیبیاشی تێکوپێکدا و سووریای نقومی شەڕێکی خوێناوی کرد و تورکیاش لە تەقینەوەدایە. ئایا کورد لەوە تێدەگەن کە بەشێوەیەکی واقیعی ئەو هێزەی کە ئەمڕۆ پشتگیرییان دەکات، داعشی دروستکرد و پرچەکی کرد و هاوکاریکرد کە کوردی جینۆساید کرد؟ هاوپەیامنێك کە بەدەستی خۆیان داعشیان دروستکرد بۆ چارەسەرکردنی ئامانجەکانیان لەو ناوچانەدا، لەگەڵ ئەو هێزەی کە کورد لەتدەکەن راوەستاوە. ئەوە هۆکارێکی زۆر گرنگە. پێویستە هەموو کورد ئەو راستییە بزانن کە دروستکردنی دەوڵەتی نەتەوەیی کوردی بە پشتگیری ئەمریکا مەحاڵە. ئەوە تەنیا هەوڵێکە بۆ شەڕی ناوخۆ. لەم بارودۆخەدا کاری تیرۆریستی و جینۆساید بەردەوام دەبن. لەوانەیە هەر ببێتە هۆکاری لەنێوچوونی نەتەوەی کورد. کورد چ بکەن؟ بەدوای ئەمریکییەکان بکەون یان تەنیا بە کۆت و مەرجەکانی ئێستا رازی بن؟ هەردوو رێگە خۆکوشتنە ، بۆیە رێگەیەکی دیکە پێویستە.

ئێستا من لەوباوەڕەدام کە پێویستە سەرنجبدەین و لە مانای ئۆراسیا تێبگەین. هەروەها پێویستدەکات مۆدێلی ئۆراسیا بۆ کوردستان بگونجێنین. پێویستە قسەبکەین لەسەر یەکخستنی نەتەوەی کورد وەك کۆمەڵەیەکی یەکگرتووی مێژوویی و ئەو کۆمەڵەیە بەشداربکەین لە دروستکردنی پڕۆژەی ئۆراسیادا. بەوە درزێك لە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ ئەمریکا دروستدەبێت. دەبێ پەیوەندییەکی سراتیژی دریژخایەن لەگەڵ رووسیا دروسبکەن تاوەکو گرەنتی ئاشتی و پێکەوەبوونیان بۆ

دابین بکات. لەهەمانکاتدا کورد دەیانتوانی بە هاوکاری و کارکردن لەگەڵ رووسیادا دۆخێك لەگەڵ ئەنقەرەدا بدۆزنەوە. لەم بارودۆخەدا هەموو گومانەکانی ئێران دەڕەوێتەوە و دەتوانرێت قسە لەسەر 29 دروستکردنی دەوڵەتیکی شیعی ـ کوردی یان ناوچەیی بکرێت و لە چوارچێوەی پڕۆژەی ئۆراسیا دووبارە چاو بە سراکچەری ئیستای دەوڵەتی کوردیدا بخشێرنێتەوە. ئەوکاتە کورد تەنیا یەك دووژمنی دەمینێت کە ئەویش داعشە. ئێستا تەماشای واڵتانی دەوروپشت دەکەین و لەو ناوچانەدا داعش دووژمنی سووریا و عێراق و ئێران و تورکیا و رووسیاشە. ئەگەر کورد دەیانەوێ بەسەر دووژمنێکی تیرۆریستی راستەقینەدا سەربکەون، ئەوا پێویستە بەدوای هاوپەیامنیدا بگەڕێن. تەنانەت لەنێو ئەو هاوپەیامنە زلهێزانەش کە هەمووکات پەیوەندییەکی باشیان لەگەڵی نەبووە. پێویستە کورد بچنە نێو هاوپەیامنی دژی هێزی داعش لە رۆژهەاڵتی نێوەڕاست کە رووسیا دەتوانێ سەرۆکایەتی بکات. چونکە واڵتێکی بێالیەن و زلهێز و بەرژەوەندیخواز نییە. لەراستیشدا قەاڵی شارستانییەتی ئۆراسیا و گرەنتی سەرەکی بەرزکردنەوەی فرەجەمسەریی ئۆراسیایە کە ئەمڕۆ لەگەڵ داعش لە شەڕدایە. وەرگێڕانی لە رووسییەوە : دانەر ئەبووبەکر